

[2023] 2 एस. सी. आर. 388

सर्वोच्च न्यायालयाचा अहवाल

[2023] 2 एस. सी. आर.

दिल्ली विकास प्राधिकरण वि.

एम. जी. एस. (इंडिया) प्रायव्हेट लिमिटेड आणि ओ. आर. एस.

(2023 चा दिवाणी अपील क्रमांक 944)

फेब्रुवारी 17, 2023

[एम. आर. शाह, सी. टी. रविकुमार आणि संजय करोल, जे. जे.]

. भूमि संपादन, पुनर्वसन आणि पुनर्वसनातील नुकसानभरपाई आणि पारदर्शकता हक्क कायदा, 2013-कलम 24 (2)-उच्च न्यायालयाने रिट याचिका मंजूर केली आणि घोषित केले की संबंधित जमिनीशी संबंधित अधिग्रहण 2013 च्या कायद्याच्या कलम 24 (2) च्या आधारे कालबाह्य झाले आहे-सर्वोच्च न्यायालयासमोर, अपीलकर्ता-डी. डी. ए. ने असा युक्तिवाद केला की उच्च न्यायालयासमोरचा मूळ रिट याचिकाकर्ते हा त्यानंतरचा खरेदीदार होता, ज्याने संपादनाची कार्यवाही सुरू झाल्यानंतर मालमत्ता खरेदी केली आणि निवड घोषित करण्यात आला- निर्धारित: प्रतिवादी हा त्यानंतरचा खरेदीदार असल्याने अधिग्रहण कालबाह्य

होण्यासाठी प्रार्थना करण्याचा कोणताही निबद्ध बिंदु नव्हता-म्हणून, उच्च न्यायालयाचा आक्षेपार्ह निर्णय अस्थिर होता-त्यानुसार उच्च न्यायालयाचा अस्पष्ट निकाल टिकू शकत नाही – त्यानुसार, सदर बाजूला ठेवा – विवादित जमिनीच्या संदर्भात संपादन प्रक्रियेत कोणतीही चूक मानली जाणार नाही

दिल्ली सरकार (एन. सी. टी.) विरुद्ध मानव धरम ट्रस्ट आणि अन्य , (2017) 6 एससीसी 751:[2017] 4 एससीआर 232; शिवकुमार आणि अन्न. विरुद्ध भारतीय संघ आणि इतर, (2019) 10 एस. सी. सी. 229; दिल्ली विकास प्राधिकरण विरुद्ध गॉडफ्रे फिलिप्स (आय) लिमिटेड आणि इतर, (2022 चा दिवाणी अपील क्रमांक 3073)-संदर्भित.

खटला कायदा संदर्भ

[2017] 4 एससीआर 232 संदर्भित परिच्छेद 5.2

दिवाणी अपील न्यायाधिकरण: 2023 चे दिवाणी अपील क्रमांक.944.

2015 च्या डब्ल्यू. पी. (सी) क्रमांक.910 मध्ये नवी दिल्ली येथील दिल्ली उच्च न्यायालयाच्या दिनांकित 20.07.2015 च्या निकाल आणि आदेशावरून.

सोबत.

2023 चे दिवाणी अपील क्रमांक. 947.

संजय पोद्दार, वरिष्ठ अधिवक्ता, नितीन मिश्रा, ईशान शर्मा, गोविंद कुमार, सुजीता श्रीवास्तव, भरत अरोरा, अभिषेक सिंग, गौरव अरोरा, मेसर्स वेद्या पार्टनर्ससाठी वेद्या पार्टनर्स, उपस्थित पक्षांसाठी अधिवक्ता.

न्यायालयाचा निकाल एम. आर. शाह, न्या. यांनी दिला

1. दिल्ली उच्च न्यायालयाने 2015 च्या लेखी याचिका (सी) क्रमांक 910 मध्ये नवी दिल्ली येथे दिनांक 1 रोजी दिलेल्या आक्षेपाई निकाल आणि आदेशामुळे व्यथित आणि असमाधानी होऊन, ज्याद्वारे उच्च न्यायालयाने उक्त रिट याचिकेला परवानगी दिली आहे आणि घोषित केले आहे की संबंधित जमिनीशी संबंधित अधिग्रहण हे भूमि संपादन, पुनर्वसन आणि पुनर्वसन कायदा, 2013 (यापुढे "कायदा, 2013" म्हणून संदर्भित) च्या न्याय्य नुकसान भरपाई आणि पारदर्शकतेच्या कलम 24 (2) च्या आधारे कालबाह्य झाले आहे असे मानले जाते, दिल्ली विकास प्राधिकरण (डी. डी. ए.) तसेच दिल्ली सरकारने (एन. सी. टी.) सध्याच्या अपीलांना प्राधान्य दिले आहे.

2. अपीलकर्त्यांच्या वतीने हजर असलेल्या विद्वान वकिलांनी जोरदारपणे सादर केले आहे की उच्च न्यायालयासमोर मूळ रिट याचिकाकर्ते हा त्यानंतरचा खरेदीदार होता, ज्याने अधिग्रहण प्रक्रिया सुरू झाल्यानंतर आणि निर्णय जाहीर झाल्यानंतर मालमत्ता खरेदी केली. त्यामुळे, मूळ

रिट याचिकाकर्ते हे त्यानंतरचे खरेदीदार असल्याने, त्यांना अधिग्रहण प्रक्रियेस आणि/किंवा अधिग्रहण प्रक्रियेच्या समाप्तीला आव्हान देण्याचा कोणताही निबद्ध बिंदु सट नव्हता, असे सादर केले जाते. उपरोक्त आक्षेप उच्च न्यायालयासमोर घेण्यात आला होता आणि उच्च न्यायालयासमोरच्या काउंटरमध्येही त्याचा विशेषतः उल्लेख करण्यात आला होता, असे सादर केले जाते, तथापि, माननीय उच्च न्यायालयाने मूळ रिट याचिकाकर्त्याला अधिग्रहण कालबाह्य होण्यासाठी विनंती करण्याचा निबद्ध बिंदु सट दिलेला नाही. **शिवकुमार आणि अन्य विरुद्ध भारतीय संघ आणि इतर, (2019) 10 एस. सी. सी. 229** यांच्या प्रकरणात या न्यायालयाच्या निर्णयांवर भर दिला जातो.; **दिल्ली विकास प्राधिकरण विरुद्ध गॉडफ्रे फिलिप्स (आय) लिमिटेड आणि इतर, दिवाणी अपील क्र. 2022 चा 3073** आणि त्यानंतरच्या ज्या निर्णयावर उपरोक्त दोन निर्णय अवलंबून आहेत.

3. प्रत्यर्थी-मूळ रिट याचिकाकर्त्याच्या वतीने हजार असलेले विद्वान वकील मात्र मूळ रिट याचिकाकर्ते हा त्यानंतरचा खरेदीदार होता आणि त्याने अधिग्रहण प्रक्रियेनंतर जमीन खरेदी केली यावर वाद घालत नाहीत. तथापि, त्यांनी सादर केले आहे की शिवकुमार आणि अन्य (वर नमूद केलेले) यांच्या प्रकरणात या न्यायालयाचा निर्णय लागू होणार नाही कारण त्या प्रकरणात मूळ रिट याचिकाकर्त्याला हक्क नव्हता आणि त्याने जनरल पॉवर ऑफ अटॉर्नीच्या आधारे हक्कांचा दावा केला होता. हे सादर केले जाते की संबंधित वेळी, **दिल्ली सरकार (एन. सी. टी.) वि. मानव धरम ट्रस्ट आणि ए. एन. आर., (2017) 6 एस. सी. सी. 751** च्या प्रकरणात या न्यायालयाचा निर्णय. या मुद्द्यावर होते, ज्यावर उच्च न्यायालयाने भर दिला.

4. आम्ही संबंधित पक्षांची बाजू मांडणारे विद्वान वकील यांचे ऐकले.

5. मूळ रिट याचिकाकर्ते हा त्यानंतरचा खरेदीदार आहे, ज्याने अधिग्रहण प्रक्रियेनंतर आणि निर्णय जाहीर झाल्यानंतरही संबंधित जमीन खरेदी केली, यात वाद नाही. त्यामुळे, विशेषतः, शिवकुमार आणि अन्य (वर नमूद केलेले) आणि गॉडफ्रे फिलिप्स (आय) लिमिटेड आणि अन्य (वर नमूद केलेले) आणि त्यानंतरच्या इतर निर्णयांच्या बाबतीत, या न्यायालयाने घेतलेल्या निर्णयांच्या संदर्भातील निरीक्षणानुसार आणि निर्णयानुसार, त्यानंतरचा खरेदीदार असल्याने, त्यानंतरच्या खरेदीदाराला अधिग्रहण रद्द होण्याच्या निर्णयाला आव्हान देण्याचा कोणताही निबद्ध बिंदु नाही.

5. 1 शिव कुमार आणि अन्य (वर नमूद केलेले) यांच्या बाबतीत या न्यायालयाचा निर्णय लागू होणार नाही, असे प्रतिवादीच्या वतीने केलेले निवेदन, कारण त्या प्रकरणात मूळ रिट याचिकाकर्त्याने सामान्य निबद्ध बिंदु सटपत्राच्या आधारे हक्क हक्कासाठी दावा केला होता आणि सध्याच्या प्रकरणात, त्यानंतरच्या खरेदीदाराने नोंदणीकृत विक्री कराराद्वारे मालमत्ता खरेदी केली, हे लक्षात घेणे आवश्यक आहे की या न्यायालयाने उपरोक्त निर्णयात नमूद केलेला कायदा असा आहे की त्यानंतरच्या खरेदीदाराला अधिग्रहणाला आव्हान देण्याचा कोणताही निबद्ध बिंदु सट नाही. गॉडफ्रे फिलिप्स (आय) लिमिटेड आणि ओ. आर. एस. (वर नमूद केलेल्या) च्या बाबतीत, विशेषतः असे निरीक्षण नोंदवले गेले आहे आणि असे म्हटले गेले आहे की त्यानंतरच्या खरेदीदाराला अधिग्रहण रद्द होण्यासाठी प्रार्थना करण्याचा कोणताही निबद्ध बिंदु नाही.

2. 2 आता, मानव धरम ट्रस्ट आणि अन्य (वर नमूद केलेल्या) यांच्या बाबतीत या न्यायालयाच्या निर्णयावर अवलंबून राहण्याचा विचार केला तर, हे लक्षात घेणे आवश्यक आहे की उपरोक्त निर्णय या न्यायालयाने उपरोक्त निर्णयांमध्ये असंबद्धपणे घेतले आहेत.

3. 3 उच्च न्यायालयाने दिलेल्या आक्षेपार्ह निकाल आणि आदेशावरून असे दिसते की, जरी उच्च न्यायालयासमोर आणि प्रतिवादात असे म्हटले गेले असले तरी, मूळ रिट याचिकाकर्त्याच्या-त्यानंतरच्या खरेदीदाराच्या सांगण्यावरून, रिट याचिकेच्या समर्थनीयतेवर आक्षेप घेण्यात आला होता, परंतु उच्च न्यायालयाने त्यावर सुनावणी केलेली नाही. उच्च न्यायालयाने हा पैलू हाताळायला हवा होता. असे असले तरी, वस्तुस्थिती अशी आहे की प्रतिवादी हा त्यानंतरचा खरेदीदार असल्याने, या न्यायालयाने उपरोक्त निर्णयांमध्ये निरीक्षण केल्याप्रमाणे आणि ठरवल्याप्रमाणे, अधिग्रहणाच्या समाप्तीसाठी प्रार्थना करण्याचा त्याला कोणताही निबद्ध बिंदु सट नव्हता. त्यामुळे उच्च न्यायालयाने दिलेला आक्षेपार्ह निकाल आणि आदेश टिकू शकत नाही.

6. वरील बाबी लक्षात घेऊन आणि वर नमूद केलेल्या कारणांमुळे, हे दोन्ही अपील यशस्वी होतात. उच्च न्यायालयाने दिलेला आक्षेपार्ह निकाल आणि आदेश याद्वारे रद्द केला जातो आणि बाजूला ठेवला जातो. उच्च न्यायालयाने निरीक्षण नोंदवल्यानुसार आणि दिलेल्या निर्णयानुसार, संबंधित जमिनीच्या संदर्भात अधिग्रहण प्रक्रियेत कोणतीही त्रुटी असल्याचे मानले जाणार नाही.

त्यानुसार सध्याच्या अपीलाना परवानगी दिली जाते. तथापि, खटल्यातील तथ्ये आणि परिस्थितीनुसार, खर्चाबाबत कोणताही आदेश नसेल. प्रलंबित असलेले अर्ज असतील तर त्यांचा देखील निपटारा केला जातो.

अंकित ज्ञान

अपीलांना परवानगी देण्यात आली.

(सहाय्यक: अभिषेक प्रताप सिंग, एलसीआरए)

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल

X-X-X-X

